

*Михальський Д. Ю.,**аспірант юридичного факультету**Національного університету біоресурсів і природокористування України**ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-3810-5947>*

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ НІМЕЧЧИНИ, ФРАНЦІЇ, ІТАЛІЇ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню запозичення зарубіжного досвіду діяльності публічних органів у сфері інтелектуальної власності. Проаналізовано дослідження науковців, які у своїх працях досліджували діяльність державних органів, вітчизняне та законодавство окремих країн ЄС. Наголошено, що економічно розвинуті країни ЄС мають багаторічний досвід ефективної охорони інтелектуальної власності. Проаналізовано діяльність органів Німеччини, Франції, Італії, які незважаючи на існуючі проблемні питання досягли значних успіхів у забезпеченні охорони та захисту інтелектуальної власності. В Німеччині діє механізм цілеспрямованої поширеної культурно-освітньої інформації населення у сфері інтелектуальної власності, створено надійну, цілісну та ефективну нормативно-правову базу, як досудового врегулювання спору, так і розгляду судової справи. Країна своєчасно реагує на Директиви ЄС щодо гармонізації законодавства Німеччини із законодавством ЄС, внаслідок чого посилюється правова визначеність, діє ефективна система правової охорони. У Франції з 1992 року діє кодифікований нормативний акт – Кодекс інтелектуальної власності Франції, який започаткував нові відносини врегулювання питання охорони права інтелектуальної власності щодо авторського права і суміжного права та об'єктів промислової власності. Франція є прикладом правового використання та заборони «продакт плейсменту» (розміщення продукції), що присутній в аудіовізуальних творах. На законодавчому рівні в країні здійснюється активна боротьба з піратством шляхом контролю мережі Інтернет. З цією метою створено спеціальне Агентство, яке у першому попереджає особу, яка незаконно завантажує захищені авторським правом інтелектуальні продукти, в подальшому така особа може бути обмежена в доступі до Інтернету та накладено штраф. Італія стала першою країною Європейського Союзу, Парламент якої 18 вересня 2025 року прийняв закон про штучний інтелект, який угоджений із Законом ЄС про штучний інтелект. Закон Італії зобов'язує Цифрове Агентство Італії та Національне агентство кібербезпеки відслідковувати і контролювати рішення, прийняті штучним інтелектом, у таких сферах, як здоров'я, освіта і правосуддя, значна увага приділяється конфіденційності, прозорості даних і кібербезпеці, а також доступу дітей до штучного інтелекту. Запропоновано, внесення змін до спеціального законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, законодавство ЄС, Німеччина, Франція, Італія, охорона, удосконалення.

Постановка проблеми. Вхідження України до Європейського Союзу потребує належної і ефективної діяльності вітчизняних органів публічно-правової охорони у сфері інтелектуальної власності в Україні. Основоположним у цьому

питанні є дослідження діяльності провідних країн ЄС у сфері охорони прав інтелектуальної власності з метою удосконалення спеціального законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності.

Стан дослідження. Дослідження окремих проблем діяльності державних органів у сфері інтелектуальної власності, зокрема займалися такі вітчизняні вчені, як А. Бойцун, Н. Бочарова, Н. Дригваль, А. Золотар, Ю. Кедя, М. Колеснікова, А. Кришталь, О. Світличний та ін. Проте й на сьогодні не вирішено всі спірні питання та не досягнуто однаковості щодо важливих питань удосконалення законодавства у означеному питанні.

Мета статті полягає в аналізі зарубіжного досвіду діяльності державних органів у сфері інтелектуальної власності та формування пропозицій щодо удосконалення законодавства у сфері охорони права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. В сьогоденні умовах розвитку науково-технологічних чинників, які нерозривно пов'язані із економічним розвитком держави, значну роль в правовому механізмі забезпечення охорони інтелектуальної власності відіграють органи державної влади, система, завдання і повноваження яких у сфері інтелектуальної власності зазнають постійних змін, що не завжди має виправданий характер, й іноді негативно впливає на стан охорони інтелектуальної власності [1, с. 356].

Дійсно, питання діяльності органів публічної влади покликаних забезпечити охорону та захист прав інтелектуальної власності нерідко викликає стурбованість практичних працівників та наукової спільноти. Аналізуючи законодавство у сфері охорони прав інтелектуальної власності, слід констатувати, що воно відіграє важливу роль у регулюванні відносин у цій сфері, проте, щоб сприяти у становленні інституту інтелектуальної власності слід сформулювати систему державного регулювання, де інтелектуальна власність становить одну з найважливіших частин сфери знань та інновацій як у нашій країні, так і за кордоном [2, с. 297]. Серед провідних країн ЄС Німеччина посідає провідне місце у сфері авторського та суміжного прав, а також у розвитку національного законодавства. Основними актами, що визначають захист прав інтелектуальної власності в країні, є закони «Про авторське право та суміжні права», «Про авторські товариства», «Про видавничі права» та «Про авторське право в інформаційному суспільстві». Однією з особливостей німецького законодавства є те, що реєстрація товарних знаків не є обов'язковою. Це дає можливість виробникам використовувати товарний знак на продукції без попередньої реєстрації, але право на його використання виникає лише після офіційної реєстрації [3, с.265].

На сьогоднішній день можна виділити такі позитивні аспекти у розвитку інтелектуальної власності в Німеччині, застосування яких може бути корисним в Україні: створення надійної та ефективної законодавчої бази; легкість проходження процедури реєстрації інтелектуальної власності; позитивний підхід до заохочення впровадження високоякісних інновацій у країні; посилення захисту інноваційних творів інтелектуальної власності; посилення культурно-освітньої складової населення у сфері захисту інтелектуальної власності; запозичення досвіду судових процесів у сфері інтелектуальної власності [4, с. 63–64].

Дослідження німецького законодавства свідчить про цілісну систему правової охорони інтелектуальної власності, де поряд із досудовим врегулюванням спору, існує розмежування спорів із права інтелектуальної власності, що підвідомчі загальним судам, які розглядають справи у порядку цивільного судочинства, внаслідок чого винна особа зобов'язана відшкодувати завдану шкоду, а також спорів, що підпадають під юрисдикцію Федерального патентного суду. У разі вчинення діяння, яке є «злочинним», справи розглядаються у судовому порядку шляхом здійснення кримінально-правової процедури, де враховується низка економічних факторів порушення права інтелектуальної власності, внаслідок чого порушник може бути позбавлений волі або сплати штраф.

Як і Німеччина, Французька Республіка володіє глибоко структурованою та ефективною системою правового регулювання у сфері інтелектуальної власності, яка повністю відповідає нормам директив ЄС та міжнародно-правовим стандартам. Національне законодавство Франції охоплює широкий спектр об'єктів інтелектуальної власності – від патентів і торговельних марок до авторських прав і географічних позначень, що створює сприятливі умови для розвитку креативних та технологічних ініціатив. Реєстрація та управління патентами в країні здійснюються Французьким національним інститутом промислової власності, який уповноважений розглядати заявки, проводити експертизу та надавати правову охорону новим технічним рішенням. Франція також бере участь у діяльності Єдиного патентного суду, що забезпечує єдність підходів до врегулювання спорів, пов'язаних із патентним правом на рівні Європейського Союзу. Норми, що регулюють авторське право, зосереджені у Французькому кодексі інтелектуальної власності. Це законодавство гарантує комплексний захист майнових і немайнових прав авторів на літературні, художні, музичні, програмні та інші творчі продукти, зміцнюючи правовий фундамент для культурного й технологічного поступу країни [5].

Французьким парламентом від 1 липня 1992 року було прийнято закон № 92-597, яким в французьке законодавство було введено кодифікований нормативний акт – Кодекс інтелектуальної власності Франції, який поєднує різні галузі права та започаткував нові відносини врегулювання питання охорони права інтелектуальної власності щодо авторського права і суміжного права та промислової власності.

На відміну від України, Франція є прикладом правового використання та заборони «продукт плейсменту», що присутній в аудіовізуальних творах, є розповсюдженим світовим поняттям, починаючи з часів виникнення аудіовізуальних творів. Що ж собою являє оригінальне поняття «product placement»? Цей термін законодавством України, порівняно з європейським законодавством, не визначений. «Продукт плейсмент» – дослівний переклад з англійської мови – «розміщення продукції». Контролюючим органом стосовно наявності «продукт плейсменту» в аудіовізуальних творах та передачах є Вища аудіовізуальна рада Франції, відповідно до закону № 2009-258 від 05.03.2009 року. Законодавством Франції встановлено чіткі межі використання «продукт плейсменту» в аудіовізуальній сфері [6, с. 5–10].

Аналіз положень французького законодавства та наукових публікацій дає підстави погодитися із думкою, що Франція має одне з найкраще розвинених законодавств у сфері інтелектуальної власності. Одним із яскравих прикладів є так званий Закон «HADOPI» про боротьбу з піратством, для реалізації та контролю за яким уряд навіть створив окреме агентство. Головним положенням цього закону було встановлення норм, за якими користувач Інтернету, якого тричі викривали на незаконному завантаженні захищених авторським правом продуктів в одному й тому ж Інтернеті, обмежується в доступі до Інтернету шляхом повного його відключення та накладення досить великого штрафу, зокрема, за даними джерел, попередження про перше порушення авторського права в Інтернеті отримали близько двох мільйонів громадян Франції («Франція: «чорні списки» піратських сайтів»). Друге попередження отримала менша кількість громадян – лише 186 тисяч, тоді як за третє порушення в цій сфері фактично було порушено 663 судові справи. Однак накладення штрафу було присуджено лише одній особі, після чого з часом цей закон отримав визнання своїх положень неконституційними. Тобто, уряд легко відмовився від нормативного акту, який себе не виправдав, і перейшов до розробки більш ефективного законодавства [7, с. 201].

У нашій тривимірній реальності неабиякого впливу на всі сфери життєдіяльності людини набув штучний інтелект. Питання законодавчого врегулювання штучного інтелекту стоїть на порядку денного більшості країн світу. Італія стала першою країною Європейського Союзу, Парламент якої 18.09.2025 року прийняв закон про штучний інтелект (ШІ), який угоджений із Законом ЄС про штучний інтелект. На разі прийнятий в Італії закон зобов'язує відслідковувати і контролювати рішення, прийняті штучним інтелектом, у таких сферах, як здоров'я, освіта і правосуддя. Що стосується конфіденційності, то тут особлива увага приділяється прозорості даних і кібербезпеці, а доступ дітей до ШІ суворо контролюється: для дітей молодше 14 років потрібна згода батьків. Контроль за ШІ здійснює Цифрове Італії та Національне агентство кібербезпеки, при цьому існуючі регулюючі органи, такі як Банк Італії. Посилена кримінальна відповідальність за фейкові повідомлення. За шкоду та шахрайство, а також крадіжку даних із використанням ШІ, винна особа може бути позбавлена волі на строк від 1 до 5 років і більше. В області інновацій закон виділяє до 1 млрд євро з держфонду на інвестиції в ШІ і міжнародні технології. Закон захищає авторські права, твори з інтелектуальним вкладом, створеним за допомогою ШІ. У сфері охорони здоров'я ШІ допомагає установити діагноз, але останнє слово залишається за лікарем, який забезпечує інформованість пацієнтів, що дозволяє вирішити проблему «нагляду за ШІ в чутливих до конфіденційних секторах» [8].

Особливим для Італії є те, що порушення авторських прав здійснюється шляхом розміщення в мережі Інтернет книг, фільмів або музичних файлів, доступ до яких є безкоштовним або за помірну плату без наклейки (марки) Італійської спілки авторів та видавців (SIAE). До повноважень Спілки входить також проведення розвідки, збору даних та аудиту з метою виявлення

правопорушень, яка співпрацює з Митним агентством Італії у боротьбі з ухилянням від сплати авторської винагороди за копіювання виробниками та імпортерами обладнання для запису і чистих носіїв інформації, а також координація спільних дій по перекриттю нелегальних каналів ввезення в країну такого обладнання [9, с. 117].

Кодексом промислової власності Італії передбачена низка статей, норми яких вказують на застосування кримінальних та адміністративних штрафних санкцій. Так, згідно ст. 127 Кодексу, без шкоди для застосування статей 473, 474 та 517 Кримінального кодексу, будь-хто, хто виробляє, продає, демонструє, використовує промислово, ввозить до держави об'єкти з порушенням права промислової власності, чинного відповідно до положень цього кодексу, карається, за скаргою, штрафом у розмірі до 1032,91 євро. Будь-хто, хто без поважної причини відмовляється відповідати на запитання судді відповідно до ст. 121-bis або надає судді неправдиву інформацію, карається покараннями, передбаченими ст. 372 Кримінального кодексу, зменшеними вдвічі. Будь-хто, хто наносить на об'єкт слова або вказівки, що не відповідають дійсності, що спонукають людей повірити, що об'єкт захищений патентом, дизайном чи моделлю, або топографією, або спонукають людей повірити, що торговельна марка, яка його відрізняє, була зареєстрована, карається адміністративним стягненням (від 150 до 1500 євро). Якщо цей факт не становить складу злочину, будь-хто, хто використовує зареєстровану торговельну марку після того, як відповідну реєстрацію було визнано недійсною, карається адміністративним штрафом у розмірі до 2065,83 євро, навіть якщо третій стороні не завдано шкоди, коли причиною недійсності є незаконне використання торговельної марки або порушення торговельної марки виробника чи продавця, від якого він отримав продукцію чи товари для комерційних цілей [10].

На нашу думку, в Закон України «Про охорону прав на знак для товарів та послуг» від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ, доречно внести зміни у разі визнання свідоцтва на торговельну марку в судовому порядку недійсним, винна особа повинна нести відповідальність передбачено ст. 20 цього Закону.

З метою удосконалення законодавства у сфері охорони торговельної марки, пропонуємо статтю 19 Закону України «Про охорону прав на знак для товарів та послуг» від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ, доповнити пунктом 6, який викласти у такій редакції:

« 6. Якщо свідоцтво у судовому порядку визнано недійсним повністю або частково і судом встановлено, що особа незаконно використовувала таку торговельну марку навіть якщо правопорушення не завдало шкоди третій стороні, вважається, що таке порушення порушує суспільні інтереси та інтереси держави, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України».

Значна увага італійським законодавцем приділяється увага походження біологічного матеріалу тваринного або рослинного походження, який є основою винаходу. Якщо особа надає недостовірну інформацію щодо походження біологічного матеріалу тваринного або рослинного походження, а також у разі якщо у заявці на патент на винахід, особа використовує біологічний матеріал, що містить мікроорганізми або генетично модифіковані організми, засвідчує, всупереч правді, дотримання правових зобов'язань щодо таких модифікацій, особа карається адміністративним штрафом від 10 000 до 100 000 євро [11].

Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ, визначає біологічний матеріал, як матеріал, що містить генетичну інформацію та може самовідтворюватися чи бути відтвореним у біологічній системі. Надане визначення відповідає визначенню наданому у п. 1 ст. 2 Директиви 98/44 ЄС Європейського парламенту та Ради про правову охорону біотехнологічних винаходів від 06.07.1998 року [12]. Враховуючи, що Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» містить значний перелік застосування мікробіологічних процесів, водночас не надає його визначення на відміну від Директиви 98/44, а також не визначає підстав відмови у поданій заявці на реєстрацію винаходу у разі надання недостовірної інформації щодо походження біологічного матеріалу тваринного або рослинного походження, є підставою у відмові особі, яка бажає зареєструвати винахід.

З метою удосконалення вітчизняного законодавства та практики його застосування, доцільним внести відповідні зміни до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», який викласти у такій редакції:

«Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни та скорочення вживаються в такому значенні: «мікробіологічний процес» – це будь-який процес, що виконується на мікробіологічному матеріалі або призводить до його утворення» (абзац тридцять шостий).

«Стаття 12. Заявка

Особа, яка бажає зареєструвати винахід зобов'язана надати достовірну інформацію щодо походження біологічного матеріалу тваринного або рослинного походження. Надання недостовірної інформації є підставою у відмові особі, яка бажає зареєструвати винахід та притягнення її до відповідальності».

Висновки. Таким чином, дослідження діяльності державних органів та інших суб'єктів публічної адміністрації Німеччини, Франції, Італії у сфері забезпечення правової охорони інтелектуальної власності, а також аналіз європейського законодавства дає підстави встановити, що незважаючи на існуючі проблемні питання правової охорони інтелектуальної власності, ці провідні країни Європейського Союзу досягли значних успіхів у забезпеченні охорони та захисту прав власників об'єктів права інтелектуальної власності, інтересів суспільства і держави. У зв'язку з цим доцільним є внесення змін у спеціальне законодавство у сфері охорони інтелектуальної власності.

Література:

1. Світличний О.П. Сучасна діяльність державних органів у сфері охорони інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №9. С. 354–357.
2. Яковець І.С., Сорокіна Л.В., Петренко В.О. Удосконалення законодавства та механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності України в умовах післявоєнного відновлення. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія «Право». 2024. Вип. 86. Ч. 2. С. 291–298.
3. Бойцун А.А., Кришталь А.О. Особливості захисту права інтелектуальної власності в Україні та Німеччині. *«Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє»: матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнародною участю* (м. Черкаси, 20 квітня 2023 р.) Черкаси, 2023. С. 264–266.
4. Колеснікова М.В., Корощенко К.Р. Захист прав інтелектуальної власності в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аспект. *Правові новели*. 2021. С. 61–67.

5. Pick B. The legal protection of GIs in France. *In Intellectual property and development*. 2022. Pp. 23–51. (дата звернення 02.01.2026).
6. Кедя Ю. Особливості використання та законодавчого регулювання «Продакт плейсмент» в аудіовізуальних творах в Україні: порівняльний аналіз за законодавством України та Франції. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. №6. С. 5–14.
7. Золотар А. Використання глобалізаційного досвіду світових країн-лідерів у сфері охорони інтелектуальної власності країн-лідерів у сфері захисту інтелектуальної власності в Україні. *Вісник Національного технічного університету України «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. 2023. Вип. 1(57). С.197–204.
8. Даркпул Дэвид. Новый закон об искусственном интеллекте в Италии. URL: <https://incognitobrowser.io/ru/italys-new-ai-law/> (дата звернення 03.01.2026).
9. Костюк В.В. Досвід європейських країн щодо запобігання злочинності у сфері інтелектуальної власності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2019 № 39. С. 115–117.
10. Кодекс промислової власності Італії від 10.02.2005 року. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22344> (дата звернення 03.01.2026).
11. В Італії видавці приголошені збитками, які завдає піратство. URL: <https://chytomo.com/v-italii-vydavtsi-pryholomsheni-zbytka-my-ia-ki-zavdaie-piratstvo/> (дата звернення 04.01.2026).
12. Директива 98/44 ЄС Європейського парламенту та Ради про правову охорону біотехнологічних винаходів від 06.07.1998 року. URL: net/document/eu980011 (дата звернення 04.01.2026).

Mykhalskyi D. Foreign experience of the activities of the bodies of Germany, France, Italy and identification of ways to improve special legislation in the field of intellectual property protection

Summary. The article is devoted to the study of borrowing foreign experience of the activities of public bodies in the field of intellectual property. The research of scientists who in their works studied the activities of state bodies, domestic and legislation of individual EU countries is analyzed. It is emphasized that economically

developed EU countries have many years of experience in effective protection of intellectual property. The activities of the bodies of Germany, France, Italy are analyzed, which, despite existing problematic issues, have achieved significant success in ensuring the protection and defense of intellectual property. In Germany, a mechanism of targeted widespread cultural and educational information of the population in the field of intellectual property is in place, a reliable, holistic and effective regulatory and legal framework has been created, both for pre-trial settlement of the dispute and for consideration of the court case. The country responds promptly to EU Directives on the harmonization of German legislation with EU legislation, which increases legal certainty and an effective system of legal protection. Since 1992, France has had a codified regulatory act in force – the French Intellectual Property Code, which has initiated new relations for regulating the protection of intellectual property rights in relation to copyright and related rights and industrial property objects. France is an example of the legal use and prohibition of «product placement» (product placement) present in audiovisual works. At the legislative level, the country is actively combating piracy by controlling the Internet. For this purpose, a special Agency has been created, which first warns a person who illegally downloads intellectual products protected by copyright; later, such a person may be restricted in access to the Internet and be fined. Italy became the first country in the European Union whose Parliament adopted a law on artificial intelligence on 18 September 2025, which is in line with the EU Law on Artificial Intelligence. The Italian law obliges the Italian Digital Agency and the National Cybersecurity Agency to monitor and control decisions made by artificial intelligence in areas such as health, education and justice, with significant attention paid to privacy, data transparency and cybersecurity, as well as children's access to artificial intelligence. It is proposed to amend the specific legislation in the field of intellectual property protection.

Key words: intellectual property, EU legislation, Germany, France, Italy, protection, improvement.

Дата першого надходження статті до видання: 19.01.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.02.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)